

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Предплата је за целу годину **1 ф. 50** новчића, а за Србију **4** динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 10. и 11. У Сомбору 15. Новембра 1889. Год. XXI.

ДЕЧИЈА КЊИЖЕВНОСТ.

(ЛИСТАК ИЗ ИСТОРИЈЕ КЊИЖЕВНОСТИ.)
(За награду.)

I.

Сваки народ се стара, да осигура себи будућност. А у чему лежи будућност народна? Народна будућност лежи у његовој омладини, као што и вели наша народна пословица: „На млађима свет остаје.“ Сваки народ увиђа потребу, да му омладина буде просвећена, те да себи обезбеди достојно место у човечанству. Овако чине у сваком погледу, па и на пољу просвете. Сваки се стара, да се и на том пољу одликује, те да стече првенство. На ту жељ служе школе. У школама се добива основ, на ком се зида просветна зграда.

По примеру напреднијих народа дижемо и ми школе, у којима ћемо просветити нашу омладину, у којима ће српска омладина добити основ за даље просвећивање, како би и она, кад дорасте, ступила у коло напредних народа; у том и лежи спас српскога народа. Истина, ми нисмо на велики степен савршенства дошли, али одговор на то даје нам наша прошлост. Док су западни народи, заштићени од азијатског варваризма, напредовали, ми смо служили као бедем, који их је чувао, који је учинио, да се они развију. И ми би били данас онако напредни, да смо били на оном месту, где су Францези, Немци, Енглези и др., — а они били на оном степену, где смо ми данас, да су били на Балкану! Ту дакле није наша кривица!

Ми смо чували своју православну веру и народност јунашћом на бојном пољу, а западни народи пером и просветом. Тек по што смо се опростили азијатског варварина, могосмо: да мислимо на школу и просвету.

„Дијимо школе, деца нас моле!“ узвикује дични песник: *Змај-Јован Јовановић*, а народ с одушевљењем диже школе, да

просвети омладину, своју узданицу. Шта више и наша браћа Срби у Старој Србији подигосе школе, а и у Македонији имађаху све до 1876. год, када им Турчин забрани, а учитеље, носиоце српске просвете, протера. И Босна и Херцеговина имале су, а и данас имају врло напредне школе, које са тешком муком издржавају. Видимо дакле, да народ жели просвету!

У школама народним учи се онолико, колико је најпотребније, да човек у животу знаде. Морамо признати, да пре 50 година није требало толико знања, колико данас. Но данас је школа народна свуда оптерећена, наставни је план врло опширан, он мора да обухвата основе свега, за народ, најпотребнијег знања, — јер народна школа спрема за живот. Ми се учитељи тужимо, да је много за децу, — али је ли то оправдано?

„Проналасци и истраживања у великој множини и од највећег замашаја следе један за другим и још увек протичу нова сазнавања са свих страна.“ (Др. Ф. Саксе). Исти вели: „Данашњим даном предаје се и учи ванредно много сразмерно пређашњем времену. Скоро изледа, да је народној школи постала само наука сврха — само у ограниченој мери случај. *И на њу напаша обилност научног материјала, па куша, да је избаца са правог пута.* Она може бити и науци у свом делу правична, а да од својих учевних материјала што год не изостави, но ипак се мора признати, да са умножењем научног материјала никако се нису у детету развиле и духовне способности. *А ипак мора школа у свој наставни план узети основе разних научних грана, које нас воде разумевању живота, што нас окружује, јер треба и мора ученике да спреми за живот.*“

Ово сам нивео, да се види, да ми треба, да што више наше ученике научимо, — да их за живот спремимо. Али наставни план не одговара времену, одређеном за наставу, те се с тога мора све у најкраћим потезовима предузимати. Морали би кратковиди бити, кад не би видели, да је за децу тај план тежак, — а због терета школског, није им школа баш најмилија. Требало је дакле тражити начина, како би се оно, што је у школи, како у васпитном, тако и у научном погледу, пропуштено, — надокнадило, али то да деци буде мила забава. Хтело се, да се деца овим у слободним часовима забављају и поуче.

Та доцна васпитању и образовању школском јесте дечија књижевност.

Кад се увидело, да ће дечија књижевност надокнадити оно, што је у школи пропуштено, то се обратила њој велика пажња

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

код свих напредних народа. За кратко време почели су на њој да раде педагози и данас имаде на њој много раденика код свих напредних народа.

Немци су обратили достојну пажњу дечијој књижевности и појавили су се радници, који су као дечији писци знатни: Христифор Шмит, Хофман, Шулце, Кинкел, Јулије Стурм итд. Они су овековечили име своје. — А и педагози су расправљали о овој теми.

„Дечија је књижевност као пријатан опис етичких зрнаца, као детаљно сликаше педагошких учевних и вежбовних материјала, које побуђује разум и ум, нужно средство за чуствовање и знање и по нешто, што се не би примило у дечијем срцу или глави са сухопарним речима васпитача, налази својевољно примање помоћу неузнемиреног и више концентрираног делања књиге. (Paed. IV. 5. стр. 263.)

„Она даје ученику у несносним часовима духовну свежину и чува га од шкодљиве расејаности; она му пружа добродошло опорављање од школског рада, а сачињава пак у исто време продужење школског рада.“ (P. IV. 5. 263.)

Из горенаведеног видимо дакле, како сматрају Немци дечију књижевност.

Не може се ни нама, Србима, пребацити, — јер смо и ми установили дечију књижевност, која данас доста лепо напредује. И српски педагози увидеше преку потребу дечије књижевности, те почеше на њој радити. Из почетка издаваше приповетке у књигама, а данас имамо и дечијих листова. Тако н. пр налазимо 1858. год. књигу: „Примери добродѣтељи у приповеткама код Матеја Костича,“ — „Пријатељ сербске младежи“ од Тимотеја Илића (II 1844. III. 1855.) итд. Касније већ видимо и песника на дечијој књижевности, међу којима се нарочито прославио *Змај Јован Јовановић*, те је с правом заслужио назив: *песник-педагог*. На послетку изиђоше и дечији листови, који најблагодотворније утичу на децу својом разновреном садржином. Ето и данас постоји „*Невен*“ Чика-Јовин лист (X. год.) и „*Голуб*“ (у Сомбору излази, XI. год.), у Србији имамо „*Баче*“ (у Нишу). Осим ових имали смо листове: „*Српче*“ (у Београду), „*Мала Србадија*“ (у Београду) и др. Но ти су листови морали угинути, јер је био слаб одзив претплатника. Па и ови листови, што постоје, тешко се одржавају. Видимо, да „*Невен*“ тавори свој живот тешко. --- То је заиста немар!

Позната је малодушност књижара, који гледају у целом

књижевном раду — да добију велику новчану награду. Ту же се н. пр. да српске изворне књиге не ће свет да купује, те одмах нају каквог преводиоца, који им што год „интересантно“ — „ново“ преведе, те је пазар добар! Наши књижари искварили су укусе српског читалачког света, те је с тога слаб одзив спрам српских изворних дела. Да они нису почели издавати којекакве романае: „Нану“ итд., српска би публика слабо и марила за њу и другу недоношчад западне литературе. У томе лежи ствар!

Време би било, да сви позвани пренемо из сна, те да се постарамо за напредак наше књижевности. Нарочито треба да пазимо на избор књижевних дела. Треба се старати, да младеж чита само оно, што ће јој служити на моралну поуку и образовање!

По што сам овде у кратко навео развијтак и потребу дечије књижевности, то ми сада преостаје, да кажем:

1. Каква треба да је дечија књижевност?
2. Чиме треба да се бави?

II.

Кад посмотримо укупан рад на дечијој књижевности, видећемо, да се обделава у два главна правца: у правцу *васпитном* и *научном*. Оба ова правца извађају се у *песмама*, *приповеткама*, *забавним играма* и *поучним чланцима*.

1. *Песме* су врло важно средство за васпитање, па шта више: и за науку. Ваљана песма може више да користи, него сухопарна правила. Песма је мио облик, у ком деца лако схваћају садржину и смер њен. Узмимо н. пр. Змајеве песме. Како ли радо читају деца Змајеве песме, или као што они кажу: Чика-Јовине песме!? Змај је као песник много делао и у разноврсним правцима, те је тако рећи сишао у дечији свет!

Песме треба да негују у српској омладини љубав спрам православне вере, српске народности, Славенству, а у опште љубав к човечанству. Треба да деца пружају примере родољубља, — па да одушевљавају децу на све, што је добро и лепо. Треба у разноврсним примерима да доказују, како је лепо бити учтив, добар, смеран, стидљив, благ, вредан, како треба истину говорити, својим старијима послушан бити, — а за противно од овог показати последицу.

Пример за то наглашујем, јер је он врло важно средство за васпитање.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB

Треба осим ових озбиљних песама да песме буду и нешто хумористичне (као што н. пр. Чика Јова уме), — на ће успех бити красан.

Песме треба да буду лакхо, разумљиво, правилно спеване и не сувише дугачке. Ту се још деци образује и естетичан укус, што је такође од велике важности.

2. *Приповетке* треба да се од прилике оним истим стварима баве, којима се и песме баве. И оне имају да служе за васпитање, а од чести и за поуку у науци. Ко је вешт приповедач, тај зна то лепо да изведе. Најлепше су оне приповетке, где ће се дете забавити, поучити у моралу и где ће своје знање проширити. Те приповетке могу користити омладини врло много.

За дечије листове употребљавајмо краће, — а чим је дужа приповетка, треба је у засебној књизи штампати, јер у дечијим листовима морала би се много пута прекидати, што баш није практично.

Што се тиче садржине приповедака, треба пазити, да се оснива на моралу, јер без тога и не вреди ништа. Шта је морал, то је већ сваком читачу познато, а наведено је и у овом чланку (говор о песмама). Из приповедака ваља дете да види: шта је добро, шта је зло, па да се чува од зла, а то ће у толико лакше увидети, у колико је у лепше нацртаним примерима изведена приповетка и у колико су последице добра и зла наведене. „Никад не треба добро особито наградити, а зло особито казнити,“ већ треба оном, који је на рђавим путу, показати, да и он може бити награђен, ако се поправи. Но најбоље је, ако читач увиди, да је награда за добро већ у њему самом и да је с тим задовољан, а да увиди, да се зло само себи освети, Особито треба да се у приповеткама истиче *савест*.

„Треба изискивати, да у дечијем спису не буде описана животињска природа човекова, јер она треба да буде задржана.“ (Kühner, а. а. О. 1888.)

Још се треба чувати свега, што деца немају потребе да знају. Ту спадају оне ствари, које по себи нису неморалне, али их треба прећутати због природног чуства стида. (Kühner.)

Оно, што се приповеда, треба да буде истинито, а особито треба обратити пажњу при приповедању на природност, даље и на занимљивост. Приповедање мора да је живо и верно, да се дете, у онште читач, увери, да је то заиста било. Само тако је постигнут успех!

По што приповетка поучава различитог доба младеж и децу различитог степена развитка, то треба: да је она према томе и удешена. То треба јако у обзир узети, а у опште се треба чувати неразумних ствари. Научне ствари, које деца не могу схватити — као н. пр. правне студије итд. треба у опште избегавати.

У приповеткама дакле треба да превлађује *реализам*, но и *идеализам* не треба искључити, а карактер приповетке треба да је у целини забаван.

Осим приповедака треба за младеж писати и *биографије* славних људи, од куда ће деца такође многу поуку исцрпити. Животи српских јунака и родољуба, српских светаца, књижевника и добротвора, — даље: и славни људи других народа треба да заузму достојно место, а младеж треба да позна њихове врлине.

Лепо би било удешавати приповетке из природних наука, које би биле од велике користи. У приповедачком облику научила би младеж много лакше неку поуку из природних наука, него просто тумачењем. Као што се дало лепо извести н. пр.: прича о *одјеку*,*) о *хишотизму****) итд. Отуда добију и моралне и научне поуке.

Ово је у кратко о приповеткама — као средству за образовање и васпитање.

3. У сваком дечијем листу има рубрика: „*Даштања*.“ Мени је познато, како мали читачи, чим отворе лист, траже даштања и покушавају да реше. Загонетке, аритмографи, рачунски задаци и игре, коњички скокови и ребуси — све то служи на вежбање разума, на изоштравање ума, а да је то од велике педагошке важности, то је већ сваком познато. — Милина је посматрати читача дечијег листа, како се труди, да нешто реши, — све бриге баца на страну, — а кад реши, сав је сретан, па се хвали својим старијима. А како му је тешко, кад не може да реши? — Није му ништа право, па често не ће ни да једе.

Да је рубрика: „*Даштања*“ с педагошког гледишта нужна, држим, да је свако уверен, те је и на даље треба задржати!

(Свршиће се.)

*) Читанка II. од Натшевића

**) „Голуб“. 1889.

УЧИТЕЉСКА СКУПШТИНА, ДРЖАНА У ВЕЛ. КИКИНЦИ
17. И 18. АВГУСТА 1889.

ДРУГА СЕДНИЦА.

Почетак је био истога дана (17. авг.) после подне у 4 часа.

Председник отвара седницу и одређује перовођу Косића, да бележи говорнике, а Костића, да води записник.

§. 8. О непотпуним платама и о смањивању истих.

Косић (Кула). Ваљало би место оне речи : имају се... да се каже: морају.

Председник одговара, да ће се све још једном прегледати и у погледу стилизације и чистоте српског језика особита обзира имати. — Прима се редакција.

§. 9. О уговорима — склопљеним са општинама и о квинквеналу. По Новосадском предлогу, а и по одбору 20-орице учитеља о уговору одпада, само као редакција остају квинквенали.

Каракашевић (Пирот). Замера, што у редакцији стоји, да се квинквенали рачунају по годинама службе у једној општини, него у опште по свим годинама службовања.

Председник разјашњује, да је то из два узрока немогуће; прво: учитеља старијег, који има више година службе, не би ни једна општина изабрала, јер осим плате морала би му и по квинквеналу плату повисити, а друго: тиме се баш хоће да — у колико је могуће више — стане на пут том честом сељачању учитеља и мењању места, јер је привезан за свој квинквенал.

Косић (Иђош). Пита: у случају промене места — шта би онда било? — Председник по ново одговара у смислу горе реченог. — Приме се редакција.

§. 10. О уживању пензије из државних мировинских фондова. — Н. Сад — редом.

М. Косовац. Животно је питање наша пензија; она је за нас тако важна и за собом повлачи таково питање, које у нашем животу за узима једно од првих места. Нама је свима познато, да постоји државни пензионери фонд, у којем смо ми сви чланови и из кога ми већ и благодати неке уживамо; али по моме скромном мишљењу држим, да се ми веро-законски учитељи не можемо тиме задовољити, јер за нас треба наш црквено-народни Сабор наш пензионери фонд да регулише, па сваком брату да стоји од воље, ако хоће, да може и на даље у државни фонд уплаћивати и члан бити, али да је наш пензионери фонд, установљени од Н. Ц. сабора, за нас обвезан. С тога држим, да би ваљало, да у том погледу нешто израдимо и то сабору поднесемо, да се он и с те стране по-стара за нас.

Председник разјашњује о државном пензионери фонду и вели, да сваки тамо мора бити члан, па кад би и иступити могао, не би добио свој уплаћени улог. Једино би се могла путем представке на Школски Савет поднети жеља, да такав фонд Н. Ц. Сабор оснује, дакле тим путем, а овде увлачити, нема места.

Г. Грбић. Говори : како у свој држави постоји покрет свих учитеља без разлике карактера школе и народности, који на својим скуповима и зборовима изјашњују се против садањег државног пензионог закона и представкама се обраћају на високо Министарство, по што је већ оно се изјавило о ревизији споменутог закона, да смањи број година службовања, а тако исто, да повиси и годишњу мировину, по што је мировински фонд ван сваког очекивања врло јако нарастао. Па по што су и Срби учитељи овде на окупу, то би могли и ми једном представком у смислу том обратити се високом Министарству ради ревизије дотичног закона.

М. Дола. Спомиње, да је в. Шк. Савет — у своје време — са једном образложеном представком обратио се в. Министарству, у којој је молио, да оно наше учитеље ослободи од уплаћивања, док код нас баш Сабор такав фонд не креира ; влада је одговорила, да то не може допустити, сматра већ све за свршен чин. За то не прима Косовчев предлог, него се прикључује Грбићевом са том модификацијом, да се путем резолуције преко највише наше власти умоли в. Министарство, да се 30 год. прими као навршни број службовања и повиси мировина на постигнуту плату. — (Тако је, тако !)

Н. Брашован. Свима нам је добро познато : какве су слабе наше материјалне околности и да све трошкове и уплаћивања тешко носимо, на мењем случај, кад би и добили наш пензион фонд, ипак би морали на две стране уплаћивати, а не би могли две пензије вући ; то је, господо и браћо, свршен чин. А даље ваља нам очувати forum suprimum и не обраћати се тамо, где нема места. — Прима се редакција.

§. 11. О пристојбама при конференцијама учитељским.

Кириловић (Бечеј). Допуњује, да се дневнице урачунају и у данима у путовању.

Увалић (Лалић). Потпомаже Кириловићев предлог. — Са горњим исправкама прима се редакција.

§. 12. О сеоби учитеља.

М. Дола. Предлаже по одобрењу избора од предпостављене власти.

Тосић. Није јасно стилизован, ваља као н. пр. у Србији одредити. — Прима се редакција.

§. 13. О болесном учитељу ; о заменику му ; о смрти његовој и удовици му. — По Новосадеком § 14.

Јов. Михајловић (Бечеј). Види у овом §. оскудицу хуманитета, јер после 1 године одбацују оболелог учитеља као блато с ногу.

Тосић. Пита : шта ће дотле радити, док се не одреди пензија ? Ваљало би, да се дотле за њега побрине, до год пензију не добије. Шта више : општине саме треба преко својих органа да му израде пензију.

Јов. Петровић (Турија). Пита : да ли би по томе и учитељка уживала и полу земље ?

Председник одговара : не, само полу плате. Разјашњује, да ни пензије не би примала по државном закону, до год прима ма који део плате, а кад би јој се само посмртнина дала, уживала би пензију.

М. Дола. На основу свога многогодишњег искуства вели, да није друкчије могуће, него да би удовица морала добити полу плате са свима при-

патњима. Што се тиче мировинског питања, вели, да удовица има права на пензију од дана мужевљевог смрти.

Кузмановић. Предлаже, да се уметне „односно сирочадима.“ — Прима се уметак.

Логич. Не одобрава, да учитељ, који дође на упражњено место, ужива по плате прве године, јер је то за живот врло мало; биће, да ће се наћи, који би под тим условом дошао, али ће у теснацу бити. Предлаже, да болесни — односно удовица — добија полу фиксе плате, а новом да се изда цела плата; што би наравно општине из својих средстава имале подмирити.

Јов. Петровић. Предлаже, да сирочади и удовице имају уживати и полу земље.

Тосић (Кула). Пита: ако се болесноме учитељу не поврати здравље, чиме ће живети, док не почне примати пензију?

Председник. Опомиње, да се говорници опште ствари држе, а не појединих случајева.

Косовац. Усваја редакцију са допуном Кузмановићевом; даље вели, да неки говорници о једној ствари 5—6 пута говоре, моли председника, да опомене говорнике, да само један пут о једној ствари говоре, а предлагач једини, да има и завршну реч.

Благојевић. Поднаша предлог, да је општина дужна платити заменика; ако учитељ не оздрави, да се стави у редовну пензију; у случају смрти припада удовици — односно сирочадима — тромесечна посмртнина.

Кнежевић (Чанад). Слаже се са редакцијом са допуном Кузмановићевом и Јов. Михајловића.

Председник. Позива на гласање. Већина прима редакцију са изменама Кузмановића и Јов. Михајловића.

§ 13. О зградама шк. и врту. — По Новосадском § 15.

Благојевић. Предлаже нов §. пред овај. У случају мобилизације, кад учитељ иде у војску, па да се не би онај §. друкче тумачио, предлаже, да породица — све, до год не дође кући, ужива целу плату. — Прима се.

§ 15. О школским дворанама. — По Новосадском § 16. — Прима се.

§ 16. О дворанама за гимнастику и врту. — По Новосадском § 17. — Прима се.

§ 17. О књижицама школским. — По Новосадском § 18. И чита се 29. § из старе уредбе.

Вукан. Предлаже, да би ваљало, да је општина дужна одредити и извесну суму за годишњу припомоћ школској књижици.

Кузмановић. Допуњује § тиме, што би ваљало изказати, да се књиге имају набавити по предлогу школ. одбора — или учитељског збора; наравно, где постоји уч. збор — онда по овога, а у противном случају по предлогу одбора. — Прима се редакција са овом допуном.

§ 18. О набављању књига за шк. децу. — По Новосадском § 19.

Кнежевић (Чанад). Усваја редакцију са изостанком „имају се,“ него „треба.“ (Чује се: На ствар! — Прима се редакција.

§ 19. О фасији школској. — По Новосадском § 20. — Прима се редакција.

Дома. Захтева, да школску фасију потпише и политична општина.
— Чује се: свршено.

§ 20. О укидању школе. — По Новосадском § 21.

Јов. Михајловић (Бечеј). Треба: да се у том случају и учитељу даде отпавнина од једне године, а не као што је Панчевачка дала тек нешто, кад је своју школу укинула.

Кириловић (Бечеј). Предлаже, да, ако се школа укине, учитељ не губи место. — Прима се редакција са допуном Јов. Михајловића.

§ 21. О трошковима око подизања школе и издржавања учитеља.
По Новосадском § 22.

Андр. Поповић (Беодра). Моли за разјашњење о школским трошковима, по што није слободно већи „култусштајер“ разрезати од 5%.

Председник. По решкрипту може се и више разрезати са одобрењем епархијске власти, те екзекуцијом и утерати. — Прима се редакција.

§ 22. О изворима плате учитељске. По Новосадском § 23. — Прима се редакција.

§ 23. О фонду школском. — По Новосадском § 24. — Прима се редакција.

Дома. Предлаже нов §, у ком би изражено било, како ће се издржати оне школе, где нема никаквих извора; морамо се угледати на државу; код нас је епархија држава. Дакле: у оним општинама, које су и бројем душа малене и врло сиромашне и нису у стању издржавати школу — ту да је дужна епархија издржавати из својих средстава.

Председник. Изјављује, да се већ и о том побринуло у другом једном §.

§ 24. О изворима за школски фонд. — По Новосадском § 25.

Вукан. Примећује, да би се такав фонд ваљао назвати за сваки случај „црквено школски.“ — Прима се редакција.

Председник. Закључује данашњу седницу; заказује за сутра 8 сати учитељски одбор 20-орице, а за 10 сати скупштину.

* * *

Тога дана у вече у позоришној ацени, где се и скупштина одржала, приредило је Кикиндско српско певачко друштво „Гусле“ гласбену забаву у корист фонда за српски учитељски конвикт, кога српски учитељи мисле у Н. Саду основати.

На концерту овом публике је било дупком пуно. — Све пијесе, које се год по углављеном распореду давале, изазвале су у опште код целе публике највеће насладе и уживања и свака је пропраћена била са бурним аплаузом као знаком највећег одобравања. Особито се публици допало свирање у виолинчело разних српских народних песама, које је чувени српски вештак и композитор г. Р. Толингер одсвирао уз пратњу на гласовиру гђе Љ. Веселиновића. Публика га је у више пута почастила са бурним аплаузом, честим изазивањем и узвиком: Живео! — Том приликом је члан друштва „Гусле“ г. Н. Николић, кикиндски учитељ, лепим говором поздравио друштвеног ликовођу г. Р. Толингера, истакнувши му велике заслуге око неговања, компоновања и ширења српске песме и свирке;

за знак високог поштовања и одликовања предао му је у име друштва лаворов венац. Публика га поздрави бурним: Живео!

Кад се исцрпео распоред ове гласбене забаве, срца млађачка се разбуктела и задовољштине је нашла у весељу и игри до ране зоре. — Свима присутнима ће ова забава целог века у врло пријатној успомени остати. — Живело друштво „Гусле!“

* * *

Сутра дан т. ј. 18. августа, као што је при закључку синоћне седнице председник заказао, уч. одбор 20-орице за 8 сати, тако се и зби. Овом приликом је одбор претресао и приправио градиво за специјалну дебату за идућу седницу, која се отворила тачно у 10 сати.

* * *

Председник. Отварајући седницу, позива перовођу *М. Косића*, да записник води, а *Т. Костића*, да имена говорника бележи. За тим позива извештача, да прочита §, што долази и уједно моли говорнике, да се при говору своје више ствари држе, а за сваки предлог и исправак моли, да се од стране говорника има њему писмено поднети.

Извештач чита: § 26. О праву избора учитеља. — По Новосадеком § 27. — Прима се редакција.

§ 27. О распису стечаја и избору учитеља. — По Новосадеком § 28. — Уч. одбор, стојећи на либералном становишту, оставља избор у право општине, с тога као редакцију подноси § § 67. и 68. из старе Уредбе. — Прима се редакција.

§ 28. О избору помоћника. — По Новосадеком § 20. — Отпадају, по што је скупштина већ напред изјавила, да је у начелу против помоћника.

§ 29. О наменованом заменику. — По Новосадеком 30. §. — Прима се редакција.

§ 30. Отказивање места учитељу и узимање овог у заштиту. — По Новосадеком § 31. — Уч. одбор предлаже дотични § из старе Уредбе.

Кнежевић предлаже, да се тужба против учитеља само тако може поднети, ако већина Шк. Одбора — или скупштинска нађе, да је тужба основана и само преко ових да се има поднети вишој власти, на тога пута да се и појединац има придржавати.

Костић (Фелдварац). Не одобрава предлог предговорников; не налази довољно разлога, да појединац не може и сам вишој власти поднети тужбу, па ако је неоснована, скупштина и одбор ће га баш у заштиту узети.

Благојевић. Може појединац тужити, то је дозвољено и по државном закону.

Пејић (Госпођинци). Слаже се са Благојевићем и вели, да се не може ником забранити, да кога не тужи.

Дола. Разлаже, којим начином иду тужбе, па због отпуста да чак и Министарству се имају сва акта поднети; дакле: није бојазни, да ће пристрасно бити суђење.

Кнежевић. Подноси писмени исправак, који чита.

Председник. Подноси на гласање редакцију и Кнежевићев предлог. —

Прима се редакција.

§ 31. О обвези дечијој у погледу похађања школе. — По Новосадском § 32.

Каракашевић (Пирош). Предлаже допуну овога § тиме, што ако по свршетку 12 године покаже у дотичном разреду незадовољан успех, да иде још једну годину у школу.

Ракић (Паланка). Не слаже се са предговорником, по што је већина сиротиње, па једва чека, да му на дому помогне, или да иде у службу.

Мартиновић (Панчево). Предлаже, да се свугде у недостатку забавишта подигну уз I. разред и припремне школе. — (Чује се са свих страна: Не прима се!)

Лотић. Усваја редакцију. Први разред је већ по себи припремна школа. (Тако је!)

Кириловић. Ваља: да се допуни тиме овај §, да, ако дете није довољно развијено од 6 година, може за годину две и касније поћи. — Прима се редакција.

§ 32. О добу, кад да се дете прими у школу. — По Новосадском § 33. — Прима се редакција.

§ 33. О доцнијем полагању због болести и даљине. — По Новосадском § 34. — Прима се редакција.

§ 34. О извиканој неваљалој деци. — По Новосадском § 34. — Одбор предлаже, да се брише. Прима се одборско мишљење.

§ 35. О разрешењу деце од похађања школе. — По Новосадском § 36. — Прима се редакција.

* * *

Тада се укаже повереник Шк. Савета: вл. г. Н. Ђ. Вукићевић, где долази у седницу. Скупштина — устајући — предусрета га бурним: Живео!

* * *

§ 41. О приватном учењу деце. — По Новосадском § 37.

Петровић (Турија). Вели, да само онај човек воли школу и интересује се за њу, који у њој има своје дете; тада ће много жртвовати и врло се заузети за њу. На против: како дете изађе из школе, или тога ни нема, или мало. Жалосно је, али је тако! За то никако не одобрава, да се дете може и приватно учити, с тога предлаже, да овај § изостане.

Борђевић (Сентомаш). Слаже се са предговорником, јер би се у том случају створиле неке приватне школе, те би због најмањег узрока обуставили дете и приватно га учили.

Председник. Разјашњује, да већ и сама држава дозвољава оснивати приватне школе. Предлаже, да такви родитељи с тога морају у школски фонд уплаћивати.

Кнежевић. Противан је приватном учењу, па и због контроле ради редовног учења до 12 година.

М. Косовац. Говори о државном, па и природном праву сваког чо-

века и остављају му се одрешене руке, како ће своју децу да васпита; то ми не можемо ником ускратити; слаже се са редакцијом. — Прима се редакција.

§ 36. О попису деце. — По Новосадском § 38 §.

Брашован. М. школски одбор има само да попише, а оно, што стоји за управитеља, да изостане. — Прима се редакција.

§ 37. О времену примања деце у школу. — По Новосадском § 39.

Петровић (Турија). Мало је времена 7 дана за уписивање; не ће за то време родитељи ни спремити децу, него нека се каже за 14 дана.

Костић (Фелдварац). Много је времена 14 дана, деца се могу спремити и за 3 дана, где је власт енергична, а где није, мало је и месеца дана.

Лотић. Не треба: да закључујемо по обичају, него нек је закон за 7 дана, па то онда да важи за све, а може се додати, да школски одбор даље узима на извађење.

Костић. Не слаже се, јер ако за 7 дана не дође, после не ће ни послати. — Прима се редакција.

§ 38. О похађању школе и цркве. — По Новосадском § 40. — Прима се редакција са допуном одборском.

Увалић (Лалићи). Примећује, да н. пр.: изостанак због сватова никако се не може извинити.

Костић. Чуди се Увалићу, јер је уверен, да баш кад би Увалић код своје куће н. пр. сватове имао, први би био, који би своје дете од школе задржао; не ускраћујмо весеље, него упућујмо: какво оно треба да је. — Прима се редакција.

§ 40. О казнама због неполажења школе. — По Новосадском § 42.

Петровић (Турија). Предлаже овде нов § ради казни самог шк. одбора, који по искуству врло ту ствар *летарично* узима, т. ј. слабо се стара за купљење глоба. — Ако школски одбор пропусти пријавити неуредно полагање школе политичној власти у одређено време, да се шк. одбор казни са 20—50 фор.

Лотић. Слаже се са тим §, јер и одбор мора имати дужности и одговоран је за њих.

Костић. Примећује, да се одбор не може казнити; јер одбор не тера децу, нити утерива глобу, то чини политична власт.

Арк. Варађанин (Н. Сад). Напомиње, да то несу плаћени чиновници, те с тога се не могу новчано ни казнити; они обављају ову дужност из почасти, за то ваља савесне људе у такав одбор бирати.

Ан. Поповић. Противан је шк. одбору, јер ови не разумеју ништа; ваља парох да је управитељ школски и онда је одговоран и за спољашње и унутрашње одношаје школске. (Чује се: На ствар!)

Кнежеввић. Слаже се са Петровићем, мора бити казни и за шк. одбор, кад не обавља своју дужност.

Председник. Изнаша исти предлог у начелу: ко прима, а ко не?

Дејановић (Мохол). Ако то, господо, примимо, да се шк. одбор има казнити, не ће се онда нико чланства примити.

Већина је за Петровићев предлог.

www.nlb.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

Председник изјављује, да је већина за казну шк. одбора, с тога редакција се има постарати у смислу овом за нов §.

§ 42. О праву настављања приватних учитеља. — По Новосадском

§ 43. Одбор 20 орице предлаже, да се овај § избади. Прима се редакција.

§ 43. О прибирању разних казни. — По Новосадском § 44. — Прима се редакција.

§ 44. О прелажењу у старији разред. По Новосадском § 45. Прима се редакција.

§ 45. О настави, да је бесплатна. По Новосадском § 46. Прима се редакција.

§ 46. О трајању наставе. По Новосадском § 57. Прима се редакција.

§ 47. О наставним предметима. По Новосадском § 48.

Грбић (Врбас). Предлаже, да се наставни план удеси према сеоским и варошким приликама, као и према броју учитељских снага на једној школи, односно према броју разреда код једног учитеља. (Чује се : На ствар !)

М. Косовац. Усваја редакцију, али с допуном : о женском ручном раду да се каже, да се оно предаје, што се односи на стварне домаће потребе, а не на ширење луксуза. На ово ме, господо, вели, на жалост само искуство гони, да подигнем свој глас. (Чује се : то снада у наставни план !)

Благојевућ. Државни закон предлаже и мађ. језик, с тога би ваљало одмах иза српског и мађ. језик уметнути.

Председник. Противи се томе, јер ће државна власт сама то учинити ; овде код нас мађ. језик, а у Хрватској хрватски језик. Прима се редакција.

§ 48. Обим наставе и наст. план и анкетна комисија. — По Новосадском § 49.

К. Јанковић (Ст. Паланка). У главном се слаже о склопу овог §, али се не слаже са члановима ове анкете. Не налази за нужно, да су у њој оба управитеља са наших гимназија и ректор богословије. Даље : да би ваљало, да се уметне, да Шк. Савет распише стечај за потребне књиге, а да оне не буду монопол појединих, као што је сад.

Председник. Одговара, да сваки своје написано дело може и сад послати на рецензију и одобрење. По што нема фонда за награду, то се не може ни расписивати.

Јанковић. Не мисли стечај за награду, него за потребну књигу, а писац одобреног дела не ће себи награде у издавача.

Грбић (Врбас). Ако та анкета састави план, као што је овај, што га сад имамо, онда не вреди ништа. Анкета мора саставити план специјални и то план за разне случајеве. (Чује се : На ствар ! — Прима се редакција.

§ 49. О времену наставе. — По Новосадском § 50. — Чује се велики жагор, незадовољство због § 48. Председник напомиње на ред и вели : нема друга позитивна писмена противна предлога, с тога није могао ни изнети на гласање. По ново се већином гласова прима § 48. — По што је председник по ново изнео и § 49., то се редакција и овог § примила.

§ 50. О трајању дневне и повторне наставе. — По Нсадском § 51.

Марков (Бечкерек). Изјављује, да је за строгу редакцију одбора 15 орице, а не за Новосадску, с тога, што каже тачно о часовима повторне наставе.

Михајловић. Примећује, да би волео, да шк. одбор у споразуму и договору са учитељским збором, односно са учитељем определи дотични број и време повторних часова. Прима се редакција одбора 15-орице са додатком Михајловићевим.

§ 51. О начину одређивања годишњих испита. По Новосадском § 52.

Петровић (Турија). Изјављује, да је за редакцију Новосад. предлога. Прима се редакција Новосадског предлога.

§ 52. О недељним и другим одморима. По Новосадском § 53.

Кисевић (Чанад). Жели, да се тачније одреде оних 8 дана о Ускресу, јер н. пр. ако се за такове узму страсна седмица, кад због цркве нема наставе, онда тих осам дана, који се завршују трећи дан Ускреса, нису одмор ни нами, ни деци; за то би ваљало тачно те дане одредити.

Косић У свима се заводима практикује, да се да за одмор 14 дана, рачунајући овде и страсну седмицу, по чему би била права одморна светла седмица.

Председник. Напомиње, да се ово не даје учитељу за одмор, јер они имају годишњи свој двомесечни одмор, него да се за тих 8 дана не држи редовна настава.

Кисевић. По што се страсне седмице највише поји и у цркви и у школи, учећи децу појати за свеце, то да се тих 8 дана као одмор рачунају до светле недеље у петак.

Марков (Бечкерек). Учитељ — изнурен постом — (Чује се: Наоствар!) Прима се редакција Новосадског предлога

§ 53. Ко може да буде учитељ? По Новосадском § 54. Прима се редакција.

§ 54. О оном испитаном учитељу, који пропусти 5 година без штације. По Новосадском § 55. — Одбор 20-орице предлаже, да исти полаже апрактични испит пред окружним учитељским збором. — Прима се редакција са допуном и изменама 20-орице.

§ 55. О заменицима и привременим учитељима. — По Новосадском § 56. — Одбор предлаже, да се овај § избаца. — Прима се одборско мишљење и по томе се овај § брише.

§ 56. О неспремним учитељима. — Одбор 20-орице предлаже, по што је Новосадски предлог овај § изоставио, да то исто и скупштина учини. Усваја се одборск предлог.

§ 57. О помоћницима. — Не прима се.

§ 58. О сталности учитеља. По Новосадском § 57. Прима се редакција.

§ 59. О дужностима учитеља према зборовима, скупштинама и уч. течајевима. — По Новосадском § 58. Одбор изоставља о дужностима према стручним течајевима. Прима се редакција са изменом одборском.

Нов § О местним и другим уч. зборовима. — Одборски предлог. —

Прима се.

Нов §. О делокругу зборова. — Одборски предлог. — Прима се.

§ 60. О занимању са пословима, што се не слаже са учит. достојанством. — По Новосадском § 59. — Прима се редакција.

§ 61. О вршењу дужности школске и црквене по дисциплинарним прописима. Одбор предлаже, да отпадне. — Прима се одборски предлог.

§ 62. О одговорности учитељевој за наставни успех. По Новосадском § 60. — Прима се редакција.

§ 63. О поступку у погледу двогодишњег неуспеха. По Новосадском § 61. Одборски предлог: да изостане. Прима се одборски предлог.

§ 64. О дужности држања певница. — По Новосадском § 62. — Прима се редакција Новосадског предлога.

§ 65. О одказивању штације при прелажењу из једног места у друго. По Новосадском § 63. Одбор измењује са допуном, да отказ мора бити 6 недеља напред, за које се време може нов учитељ изабрати. — Прима се редакција са допуном одборском.

§ 66. О учитељским казнима због нерета. По Новосадском § 65. Одбор предлаже, да се изостави: „да се јавно обнародује.“ — Прима се редакција са изменом одборском.

Председник. Завршује седницу, а за после подне 3 сахата заказује учитељски одбор 20-орице, а у 4 часа учитељску скупштину.

(Свршиће се.)

О ТЕЛЕСНИМ КАЗНАМА.

Од Изв. М. Поповића.

„Quidquid agis, prudenter agas et respice finem!“

Као први и најважнији услов за напредовање ученика у настави и васпитању јесте послушност, а она се састоји у покоривању воље од стране васпитаника и млађих према захтевима њиховога васпитатеља и њихових старијих, који су и далеко искуснији, по што се то од њих иште из човекољубиве и племените намере.

Непослушност и преступе, што би ученици ма кад и ма где показали и учинили, не сме учитељ кроз прсте гледати, нити их у забраву оставити, јер: као год што су родитељи позвани и дужни, да од тога децу на дому чувају, одвраћају и лече, тако исто и учитељ има узвишен и свет позив, да осим наставе, обучавања и васпитања младежи брижљиво брани и уклања ученике од сваке непослушности — те заразне моралне болести — и то како у школи за време наставних часова, тако и ван ових, а у многоне и ван самог учишта.

Сваки ваљан учитељ очински ће испитати за узрок детиње непослушности и преступа и тек онда, кад се осведочи: да је дете из незнања, лакомислености, страха, хотимично — или нехотице скривило, казниће га, или и опростити, како већ узрок и повод учињене погрешке изискује,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB

а највећма ваља: да мотри на дете — какове је оно нарави, јер преступи код многе дечице тек се лепим речима излечити могу, а батине би их још гором учиниле. Честит и свестан учитељ свакојако треба да посаветује дете, кад год му за какво неваљалство дозна, па све и ако је оно већ због тога од родитеља — или и других старијих — праведно кажњено, јер ће из тога ученици све боље увиђати, да своја рђава дела никад не могу, те по томе не ће ни смети — затајати.

Скоро у свима основним училиштима уобичајене су ове врсте кажњења, што су овде по степенима изложене:

I. Стајање у скамји на месту и ван ове на сред училишта.

Прво се умесно употребљава онда, кад се што чита, те се које дете у непажњи ухвати, а друго при предавању оних учевних предмета, при којима се што на табли — или на штицама и т. д. — показује, да би непажљив ученик тако примаран био на што већу пажњу, по што је увек наставнику пред очима.

Има учитеља, који су у погледу ове казни претерани, а то је већном код старијих, код којих је у обичају стајање и на једној ноzi, или на врло маленом простору, што је и неуцутно, јер дете онда не може готово никако на предавање позити, по што из бојазни настоји и сву пажњу само на то обраћа, да не стане и на другу ногу, или да из одређеног простора не истуци. Оно прво је и по здравље шкодљиво.

II. Клечање.

Ово се при већим изгредима употребљава; али би ваљало, да се са свим искључи, јер је то знак оданости и смирености наше према Богу, па ће онда деца о св. пређеосвећеним литургијама много смерније клечати и не ће говорити, као што сам од њих — на жалост — чуо: „Шта смо скривили кад клечимо?!“ Имају ли таква деца тад и појма о клечању у храму Божијем.

Овај начин казне забрањује се и са здравственога гледишта, по што може веома опасан бити по чашице на слабачкоме колелу дечјем, особито онда, кад се на једном и истом детету често, на брзо и по дуже времена употребљава.

Заиста је тирански: употреба клечања на кукурузи, те о том нечовечном поступку ни с гнушањем није вредно просипати речи, а и мало је сад тих старих учитеља, код којих је то уобичајено било.

III. Затвор.

Ова врста и степен телесне казни има највише места онда, кад ученик задани урок (лекцију) не научи, те с тога је и оправдано, само ако онако бива, као што треба, т. ј.: да и учитељ остане с дотичним дететом, да би оно збиља учило, или да га често надзирава, а затвор да не траје више од једног часа, по што је по здравље детиње убитачно, да седи и цосле наставних часова у оном нездравом ваздуху, па и иначе се не дозвољава, јер чист и свеж ваздух је најглавнији услов за одржање живота и нарочито је за дечицу потребан, да би им се плућа што боље ширила и сважила, по што су плућне болести данас веома учестале и за узрок им се у неколико и школе преписују — с тога, што су у данашње време и деца већ од 6 година обвезана у школу ићи, кад им још ни мозак није са свим чврет, што одиста: не би требало. За то никад при настави није нужно и несмислено је захтевати мртву тишину, т. ј.:

да се деца не смеју ни помакнути, него као укупана и као прошци да седе, већ само : добар мир и ред, а кад се онази, да су ученици јако клонули, ваља предузети, као што је то у Немачкој уведено, тако звану : „гимнастику дисања,“ што се у томе састоји, да ученици у споменутом случају устану — јер искварен, рђав и убитачан ваздух, дочим је тежи од чистог, доле пада и учитељу тако не шкоди — те да на такт : „један, два!“ више пута дубоко предишу при отвореним прозорима, чиме се заиста и разведре и разгале.

Што год су ученици млађи, тим је затвор веће мучење по њих и за то би желети било, да се у млађим разредима и не уводи.

Многи учитељи греше против наведених правила, по што дете и по више часова у затвору остављају, или не остану и они у училишту, или не воде надзор, или га својим домаћима повере, што није саветно, да се не би заборавило, а кад ко од истих без наставникова налога пусти затвореног ученика, те му вели : „Иди кући, ја те пуштам, на ти господин онда не сме ништа!“ учитељево уважање полако ће да се губи испред ученика. Када дете у затвору заборављено остане, жалосно га је чути : како у највећем страху плаче и вришти, а тако се и до мркле ноћи снебива, што се неколико пута и збило, а особито код оних учитеља, који су сами у стану (разуме се, да је ту и школа); ако ли се пак са улице ко и смилује, па хоће : да пусти кукавно дете дома, да ли ће оно смети отићи, бојећи се учитеља, не знајући расудити, да је заборављен и да би га наставник иначе већ одавно пустио?

Како због овога, тако исто и из тог узрока, што гдекоји учитељи закључају децу, коју хоће : затвором да казне, често се онажа код слабије дечице као нека необична страва, услед које она — тако рећи — ни на дану не смеју сама у соби да буду, на чему онда учитељу захвалити могу! Неваљала пак деца, кад су закључана, обично побегну кроз прозор, па се тада на своје зло клопе од школе, јер се боје учитеља, или овај бегством затвореног ученика знатно губи ауторитет, што му је од преке потребе, по што се без њега не може у школи ни окренути.

Још је горе : затварање у пивницу (подрум), коњушару, камин, јестичару, где гладно дете и у крађу може пасти и т. д.

IV. Кажњење писањем. И ово је неупутно и немилостиво, јер су данас наша деца у школи претоварена учевним предметима (тек у III. разреду већ четир језика уче : српски, славенски, мађарски и немачки, где ли је друго?!), а код куће их сироти родитељи једва чекају, да им што помогну, бар да дечицу држе, па за то треба гледати, да деца и оно, што им се зада, већ у школи науче, а камо ли : да их тако немилеце теретимо; поред свега тога ово је и по здравље убитачно, на име онда, кад се покрај тог затворе у школу; тим се деци од многог седења искриви кичма, те се тако убогаље, а журећи се — искваре рукопис, па и у већа зла, пороке и грехе падају — тако н. пр. : може ученик слагати : „Исписао сам, али сам заборавио донети,“ а кад га учитељ по казну пошаље, онда га нема, или вели, да је изгубио и т. д. Па које тада крив? Учитељ.

V. Бијење. Ово се само у неколико и то тек с пругићем дозвољава. Чупање, кирење, тучење правачником по прстима, песницом за врат, по

дећи, душање главом о таблу, бијење морскачом и. т. д. заиста је : најнечовечије и по све забрањено, јер се тиме деци не само телесно, него и душевно у највећој мери нашкодити може, те тако учитељ не само до лишења звања, већ и до самога затвора доћи може, по што лако долази као убијца.

У опште ваља запамтити :

1. Да између школске деце нема разлике по сталежу, него да је свако дете у том погледу пред учитељем са свим једнако.

2. Леним поступањем и благим начином и у самој настави се до далеко бољег успеха долази, него виком, псовком и бијењем, јер ученике је срамота, да пред својим добрим учитељем као глупаци стоје, стрепећи, да тиме не изгубе његову и њима драгоцену љубав.

Ово се даје приметити већ и у оним школама, где ма само два учитеља има, јер је увек један блажи.

Но и ово је тек у извесним границама дозвољено, јер се деца иначе врло лако могу разуздати.

Ако се са децом благо поступа, онда ће се она према учитељу са свим као према оцу понашати, јер он их као своју децу пази и воли, а то је главно за леп напредак.

3. Духовне су казне много успешније од телесних, само ако не убијају честољубље у деце и ако не греше и о остала правила.

Али ово неје код сваког детета једнако.

4. Телесне казне могу за собом и опасне последице и по учитеља и по ученика да повуку, јер први може тиме детињем здрављу да нашкоди и лако изгуби љубав дотичних родитеља, што му увек на дику и на част служи, а и од потребе му је, на шта више : бивало је случајева, да је због тог и осуђен био ; други пак — т. ј. : ученици — и ако не буду телесно повређени, из бојазни отпаде се и бегају од школе, те онда целог века остају слепи код очију и тиме служе тек на морални и материјални позадак и општини и народу, па чак и самој држави, што је заиста грех, од кога половина и више на учитеља пада.

5. Ако се бијење мора употребљавати, кад се другим средством заиста не да и не може помоћи, то нека га сâм учитељ пажљиво и благо употреби и то тек шибицом и по дозволи родитеља, а најбоље као тако зване : „пацке,“ јер је то најбезопасније. Ни по што се не сме извршивање овакове казне поверити коме од ученика, дочим исти може из освете, из незнања и непажње претерано избити кукавно детенце. — *Израз мора* веома много значи.

Заиста је одвратно и гнусно : „поваљивање,“ што и данас многи не-свесни учитељи — на жалост — употребљавају, па чак и они, који мешовите разреде имају, правдајући се бајаги тиме : да не чине разлику између деце.

Будимо — дакле — увек обазриви и смотрени, имајући увек на уму : „*Quidquid agis, prudenter agas et respice finem!*“ А то значи : „Ма шта да чиниш, мудро твори и помисли на свршетак,“ т. ј. : на последице !

СРПСКИ УЧИТЕЉСКИ КОНВИКТ У НОВОМЕ САДУ.

Високо кр. уг. Министарство унутарњих послова изволело је одобрити дописом својим од 31 Октобра о. г. бр. 67.996/VII. нацрт штатута за српски учитељски конвикт у Новоме Саду — с тим, да се наслов : „Карловачка митрополија,“ која је у нацрту изложена, замени званичним називом : „Карловачка грчко-источна архиепископија и српска митрополија“; даље, да се и за дотичне §§ нацрта тог дода а) „да личности страних држава могу бити само уз претходно одобрење Министарства унутарњих послова изабрани и проглашени за почасне чланове овог друштва ; б) да сва она евентуална скупштинска решења, која имају у виду измену штатута, престајање конвикта, као и на коју цел да се имање у том случају употреби, пре него што се таки закључци спроведу, имају се претходно министарству унутарњих послова поднети.“ Уједно се у отпису том наводи, да се ове примедбе имају уврстити у нацрт штатута, за тим по ново у три примерка преписати и путем овог мађистрата поднети на одобрење.

Поводом овог министарског отписа сазвао је 2/14. Новембра о. г. у Новом Саду председник привременог управног одбора г. А. Варађанин изаслати управни одбор и саопштио му је министарско решење у овом погледу и привремени управни одбор сматрао је, да су ове примедбе основане на државним прописима, које се морају усвојити, а које ни мало не заседају у унутарњи строј самих правила за овај учитељски конвикт, те је решио, да се тога ради не сазива главна скупштина, него да се постојећи нацрт у смислу ових министарских примедба попуни и односно измени и путем мађистрата по ново пошље на одобрење и кад одобрење исто приспе, да се сазове овај привремени управни одбор и да закаже скупштину за конституисање, па да се отпочне озбиљан рад за остварење самог конвикта.

По овоме може се сматрати, да је нацрт штатута за срп. учитељски конвикт одобрен и да ће за најкраће време доћи овај нацрт с клаузулом потпуног одобрења, те ће, по свој прилици, с почетком идуће 1890. год. ова установа моћи у живот ступити. Учитељство наше ваља дакле : да се спрема за то. Ево иду месцеје, кад се приређују разне забаве, па ваља да се сете и овог свог најближег завода, који тежи, да олакша судбу учитељску.

О ПРОСТИЈЕЈИ ОСТВАРЕЊУ ПЕДАГОШКЕ ИДЕЈЕ.

(Др. ФРИДРИХ САКСЕ.)

(Наставак.)

Ако ком времену у опште недостаје моралне снаге и живахне свести животне цели, која лежи у духовној сфери, онда стоји оно под влашћу чулних тежња. Називамо га, ово да се значи, у кратко *материалистичним*, које управо пријања за материју и које има мало приволе за начело, што га разбиструје.

Народу је потребно васпитање као и детету; и кад се рекло: дечије су уши свете, — то вреди ово и за светину — у том смислу, да у њу не сме продрети ни једна наука, која не може свестрано да процени њен разум и која њен морал заводи, а особито, ако још није закључена, т. ј. потврђена њена научна светлост. Тек духовном снагом сме се духовни обзир раширити. Са свим други смисао има, кад се испитивач у озбиљној тежњи за истином изгуби у једностраном правцу мисли.

Символични значај лежи у томе, да је у пустињи отпочела игра око златнога телета, тек по што је народ оставио виши духовни правац. И наше време је игру ову показало, па и ми отрпесмо и трпимо још у тешкој кризи наших штедљивих околности природно потребне последице, *јер се духовно начело у човеку не да некажљиво врећати, јер се виша циљ нашег бића не да неосвећена уклонити.* Богатство без мучне заслуге, спољашња угодност и чулно уживање без труда, одмор без рада — то су били стожери, око којих се жеље и тежње човечанства окретале, то су биле цели, за којима се ишло, као да је обмањива мађија држала разум и ђуд и савест у шкрипу. Трезвеност је настала, болови и кајање бивају ређе, згажена народна срећа почиње се полако опет да уздиже. Али је духовна снага млитава и несамостална и још не можемо победоносно узвикнути са Шилером:

И пред светом победом истине

Пропадају све лажне творине.

Постоји једна истинита изрека вечита у сваком духовном односу: „Само истина спасава.“ Али наше доба још нема способности, да ју увек нађе, самоодрешености, да ју безобзирно призна и моралне слободе, да признату не прећути. Још влада изглед и расуђивање за сјајем, још гуши врло често обзир за малом усамљеношћу у својем властољубљу и грамзивости најдубља уверења, још се мењају начела делања и бића често у особите околности, још тражимо узалуд у многим формама животворан садржај, а још нисмо разумели ни самосталност и својствену складност унутрашњег бића, а камо ли да нам се допале. Заостала је млитава срчаност духовног живота, која се у историји народа до душе увек показала после тешких кушања и заблуде, али која у нашем времену изгледа

Устoliko опаснија, по што више не само поједини делови човечанства, него и заједница има удеса у образовању времена, а тим је подложена директном утицају свих чинилаца образовања.

Из овога излази и пут, на ком може помоћ доћи. Сви и све, што разуме болест времена, има такође могућност и дужност, да прискочи лечењу, а са моћним положајем и упливном могућношћу расте и *озбиљност* ове дужности. Задаћа је педагошка, њено биће лежи у томе, да се сваки при целом свом делању пита: Како утиче, шта ти радиш и како се показујеш онима, који од тебе зависе, тебе као ауторитет гледају и по твојем примеру и твојим речима се управљају? — Мени изгледа, да је до сад таква обвеза само за васпитање недораслих постојала, али о васпитним дужностима за васпитаче одраслих на против бејаше у опште још мало говора. У спољашњим односима влада другима већа сила, а у душевним одлучује само виша дужност. Кад једном дође време, у ком ће се пресуђивати појави јавног живота не само по својој политичној, социјалној и црквеној страни, него и по *педагошкој*, кад се буду очекивали и изискивали од сваког јавног делања и *важни плодови*, — онда ће умукнути тужбе, које ми још данас подижемо, болест времена биће излечена, а нов живот и тежња куца ће у жилама нове перијоде нашег развитка. Сви могу ту помоћи. А што треба да се по законима моралног светског уређења збуди, може се збити, његове су претпоставке код оних, који њему служе, *безусловна истинитост и самоодрешеност*. То је управо тајна и најунутарњија језгра свега васпитања. Са свим би се друкчије образовао наш јавни живот, кад би ова начела постала општа. Лицемерство, лаж, извртање истине и права, грамзљивост и тежње, преваре у различитим облицима и ниансирања не би се више смели показати; али честитост у речима и делима, врлина осећања, отвореност, сталност карактера, праведљивост у већем обиму добили би место и глас у друштву и продрли у наш јавни живот. Онда би опет утицале у сваком правцу на човечанство дозреле и у сваком начину сталне и поуздане личности животворно — и реће би се подизала тужба, да је наше доба тако оскудно у *пријатним* мужевима, који снажно утичу и да је оскудно у *карактерним* људима. Јер кад је зло побеђено, може добро опет поћи главу. Али у борби морају учествовати сви, који познају њену потребу и који имају моћ, да докопају победу. *Штамп*, која је у нашим данима од тако важног уплива, нека не заборави своју етичку задаћу; нека служи истини и моралу, а не страначкој свађи и нека не спекулира са површношћу, лакомисленосту и несталношћу светине. Она нека покуша осведочење. *Књижевност*, ова отворена табла, за коју народни дух као за сто седа, нека остане чиста од покварених и покварљивих јела, нека даје храну, али нека не замреи духовно чуло, нека не квари укус и нека не буни религијозне и моралне појмове народа. *Позориште* нека не трује чисто чуло фриволностима, а *мода* нека не вређа достојанствено осећање абсурдитетима. Што служи *настави* и *директној* *поуци*, нека не налази своју сврху у претоварењу наукама, него у дизању и јачању духовне снаге. Где изађе *борба* између мњења и странака, нека се расправи поштеним средствима, нека служи ствари, не пак личним одношајима; страначка тактика нека не

одбацује, као до сад — тако често, сваку справедљивост и логику. Трговина и индустрија нека се оснива на најстрожијој законитости. Законодавству нека је прва циљ добро сазната народна срећа; правосудје нека се идентифицира више и више природном правном свешћу, а црква нека чува човеку урођену религијозну наклоност. — Резултати васпитања су по себи проблематични и најбоље васпитање не може гарантовати за успех, јер често утицај живота уништује, што је оно створило. Али *узајамно васпитање* заједнице обезбеђује успех, ако се показује истим трудом.

(Свршиће се.)

ЗАКОН ОД 31. ЛИСТОПАДА 1888. ГОД.

О уређењу шчке наставе и образовању шчких учитеља у краљевина Хрватској и Славонији.

§ 140. За казан отпуста хоће се, да је дотичник прије тога бар једном иначе дисциплинарно кажњен и да се после учинио кривцем знатних занемарења или повреда службених дужности.

Но мимо свакога поступнога реда може казан отпуста следити и одмах, ако је учитељ право казни злорадио и при том које дјете на телу знатно озледио, или му иначе здрављу нахудио, за тим ако је тешком повредом верозакона или ђудоредности буди речју, буди чином, јавно или пред децом саблазан починио, или дјецу на неђудоредно завео, или завести кушао и на покон и без дисциплинарне истраге онда, ако је проти њему изречена осуда казненога суда ради злочина.

§ 141. Прије — него ли се упораве, наведене у § 135. са б—г) дисциплинарне казни, треба: да је дотичник об оном, чега ради се окривљује саслушан и да му је дисциплинарном истрагом чин подпуно доказан.

§ 142. Дисциплинарну истрагу проти шчким учитељем одређује жупанијска област или земаљска влада, а води ју који уредник жупанијске или котарске области.

О проведеној дисциплинарној истрази одлучује у првој молби, ако се дисциплинарни преступак има казнити којом од казни, наведених у § 135. сл. в—е), жупанијска област; ако ли се пак има упоравити казан наведена у § 135. сл. ж), онда карносно повјеренство управнога одбора жупаније, у којем, раде ћи се об учитељу, један од уредника има бити жупанијски школски надзорник, у другој пак молби у једном и другом случају земаљска влада.

§ 143. Жупанијска област има, кад мисли, да у конкретном случају треба управити казан, назначену у § 135. сл. г), истражне списе карносно повјеренству управнога одбора изручити, који у таквом случају одлучује и онда, ако се по његову мњењу има упоравити која од казни — наведених у § 135. сл. в—е).

§ 144. Обнађели се у интересу угледа сталиша учитељскога или у интересу наставе потребним, да учитељ за вријеме истраге буде привремено обустављен од службе и плаће, има му се подједно с обуставом

WWW.UNICSB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

опредјелити алиментација у износу од највише двију трећина оне плаће, коју управо ужива, буде ли некривим пронађен, има му се надокнадити придржани део плаће. Када обуставу од службе одреди жупанијска област, имаде то дојавити одмах земаљској влади ради обуставе плаће и одредбе алиментације.

§ 145. Пресуде котарске и жупанијске области и карноснога повјеренства управнога одбора жупаније постају правомоћне, ако дотичник у року од 14 дана није уложио призива на жупанијску област, дотично на земаљску владу.

§ 146. Свака дисциплинарна казан од оних, које су наведене у § 135. сл. б—е), има се забиљежити учитељу у способник.

§ 147. Када мињу три године, може учитељ, ако се за то време без прикорно владао, заискати, да му се брише забиљежени укор у способнику.

§ 148. Што је о дисциплинарном поступку наведено у § § 135—147., ваља сходном упоробом и за кр. слободне градове — с том нарочитом изнимком, да о казни укора, коју је властан подјелити градски начелник, одлучује у другој молби дисциплинарни одбор градски.

Ако се дисциплинарни преступак има казнити којом од казни — наведених у § 135. сл. в—е), надлежан је дисциплинарни одбор градски у првој, ако се пак има упоравити казан — наведена у § 135. сл. ж), надлежно је у градових Загребу и Осеку, карносно повјеренство управнога одбора градскога, а у осталих градових карносно повјеренство управнога одбора жупаније у првој, а у једном и другом случају земаљска влада у другој молби.

§ 149. Сви дефинитивно намјештени учитељи на јавних пучких школах имају право на мировину, ако су увјетом, овим законом прописаним, задовољили.

§ 150. Учитељ ставља се у мир трајно или за време, ако после без прикорне службе постане ради телесне или умне болести неспособан за извршивање прописаних му дужности.

Тјелесна изнемоглост има се повјеренственим путем констатовати.

Умировљење сједи или на молбу дотичне особе, или без такве молбе уреда ради.

После четрдесетогодишњег службовања има сваки учитељ право тражити, да се стави у мир.

§ 151. Тко се службе својевољно одрече, или ју самовластно остави, нема права, да се стави у мир.

§ 152. Уда ли се која учитељица, сматра ће се, да се добровољно службе одрекла, но која служи преко 5 година, добива одправнину у износу од једногодишње плаће.

§ 153. Мировина опредјељује се с једне стране према урачуниву времену службовања, а с друге стране према урачунивој годишњој плати.

§ 154. Урачуниво је оно време службовања, што га је учитељ иза положене службене присега у привременој или дефинитивној служби непрекидно спровео на којој јавној школи; буде ли доказано, да који учитељ

WWW.UNIZG.BG

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

службовање није прекинуо својом кривњом, тад му се има дотле навршено службовање урачунати. По околностих могу се урачунати у службу и године — спроведене у својству намјестнога учитеља, ако је дотичник био редовито способљен.

§ 155. Урачунива је она годишња плаћа, коју је дотичник непосредно прије свога умировљења брао.

Петгодишњи доплатци, као и службени доплатци равнајућих учитеља, имају се сматрати као чести ове годишње плаће.

§ 156. Оному учитељу, који, када се стави у мир, још није навршио 10 година урачуниве службе, припада одправнина, која има износити за службовање од 2 до навршене 5. године своту једногодишње, а од 6 до 20 година своту двогодишње урачуниве плаће.

Оним, који прије навршених 10 година постану неспособни за службу ради слепоће или других неизлечивих болести, које дотичника чине неспособним за икакову привреду, може се одредити мировина у износу једне четвртине последње њихове урачуниве плаће.

§ 157. После навршених 10 службовних година добива учитељ, ако се ставља у мир, 40%, а за сваку даљу годину до укључиво 40. службовне године 2% своје урачуниве плаће.

§ 158. За учитеље учитељских школа ваља гледе обскрбе закон од 6. рујна 1875., којим се уређују мировине за учитеље средњих школа.

§ 159. Привремено умировљени учитељ има се, чим опет за службу постане способан, ставити области на располагање, иначе се мора након две године дати лечнички прегледати, да се одлучи о његовој способности за службу, односно о трајном умировљењу његову.

Преузме ли који трајно у мир стављени учитељ какву јавну службу, којој је плаћа заједно с мировином већа, него последња његова учитељска плаћа, тад му се има дотични вишак од мировине одузети.

§ 160. Удове и сироте учитељске имају само онда право на обскрбу, ако је покојни супруг, дотично отац, имао право на мировину.

§ 161. Удова учитеља, који у време смрти још није био навршио 10 година урачуниве службе, добива у име отпавнине за време од 2 до навршене 5. године полгодишњу плаћу, а за време од 6. до 10. година читаву једногодишњу плаћу покојнога си супруга. Има ли така више од двоје дјеце, онда се у сваком случају та отпавнина удвостручи.

§ 162. Удова учитеља, који је навршио 10 година урачуниве службе, има право на мировину, која има износити најмање 200 фор. на годину, ако је већ и покојни супруг имао право барем на толику мировину, иначе јој припада једна трећина супругове урачуниве плаће.

§ 163. Ако је удова с покојним си супругом после његова умировљења у брак ступила, или ако је својега супруга прије смрти без његове кривње оставила, таква удова нема права на мировину.

§ 164. Уда ли се удова, тад си може за случај, ако опет обудови, придржати право на мировину; иначе може двогодишњи износ своје мировине као одправнину.

§ 165. Удови, имајућој право на мировину, припада за свако дјете

везипо покојнога супруга узгојни принос годишњих 25 фор, који се у случају материне смрти повишује на 40 фор., али ти сви приноси заједно с мировином удове не смеју надмашити мировину, на коју је супруг право имао.

§ 166. Узгојни принос свакога мушкога детета престаје, чим оно наврши 20 година, а женскога — чим наврши 18 година, или још прије, ако се иначе обскрби.

§ 167. Ако по смрти учитеља не остане удова, а он није имао права на мировину, тада припада свакому неоскрбљеному детету његовому $\frac{1}{4}$ урачуниве годишње плаће као одправнина; ако је пак имао права на мировину, свакому дјетету по 40 фор. годишњег узгојнога приноса до навршене 20., односно 18. године или до прије получења обскрбе.

Ни у једном, ни другом случају не смије ни отправнина, ни узгојнина износити више, него отправнина или мировина, која би припадала удови.

§ 168. Удови у активној служби умрвшега учитеља, који би имао право на мировину, припада један пут за свагда покопнина у износу од $\frac{1}{4}$ последње његове урачуниве годишње плаће.

На исту покопнину имају право учитељске сироте, којим припада узгојни принос.

§ 169. Удова и дјеца у активној служби умрвшега учитеља имају још једну четвртину године право на његов стан у нарави, или на отпадајућу за то време станарину. И приход од врта и заслужба од оргулања или појања не смије се им ускратити, у колико их је покојни супруг привредио.

§ 170. Да се подмире трошкови за мировине изнемоглих учитеља и да се праву њихових удова и сирота на обскрбу узмогне задовољити, имају се већ постојеће у то име закладе за бивши грађански и крајишки дио земље спојити, тер и на даље управљати под именом: „Земаљска учитељска мировинска заклада.“

§ 171. Извори овој мировинској заклади јесу:

а) Аверсуална свота, што ју свака обћина при устројењу новог учитељског мјеста један пут за увјек положити има — износом од 100 на нижих, а 200 форинти на виших пучких школах;

б) одбитци, које сви дефинитивно намјештени учитељи са 25 фор. своје прве у мировину урачуниве плаће и исто толико од свакога петгодишњег и функционалнога доплата, а преко тога још сваке године са два процента у мировину својих урачунивих берива уплатити имају;

в) новчане глобе (§ 135. в);

г) вјеренички приноси, који се за свакога учитеља, кад се жени, устављују на 50 форинти;

е) добровољни принесци, дарови и легати.

§ 172. Мировине, одправнине, узгојни приноси и покопнине намириваће се од доходака мировинске закладе (171).

Што од тих доходака свршетком године остане непотрошено, има се прибити темељној главници.

На колико се годишњима дохотци не би могле покрити све потребе мировинске закладе, намирит ће се дотични мањак из земаљских средстава.

§ 173. Мировине учитељскога особља на пучких школских заводих, које земља издржава као и обскрбнине за њихове удове и сироте, намириват ће се по установах § § 149—169. из земаљских средстава.

(Наставиће се.)

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

У србској учитељској школи у Г. Карловцу ове 1889/90. школске године примљено је у први разред: 12 мушких, 2 женске, свега 14; у други разред: 15 мушких, 2 женске, свега 18; у трећи разред: 15 мушких, 4 женске, свега 19 редовних ученика. — Осим тога налазе се у првом разреду исте школе као ванредне ученице 5 приправница римокатоличке и 2 израиљанске вере. И тако у свему има ове године у овој школи 42 мушких и 16 женских; укупно 50 слушалаца.

У српској вишој девојачкој школи у Новом Саду по најновијем извештају уписано је за ову школску годину 123 ученице, од којих су 114 редовне а 9 приватне. Међу овима је једна Хрватица и једна Чехиња, обе римокатоличке вере, а све остале ученице јесу Српкиње православне вере.

Из дијецезе Пакрачке. У Пакрачкој дијецези по гласу званичног извештаја епархијске власти у години 1887/8. било је само две вероисповедне српске народне школе:

1. У Беловару, где има 250 српских домова и 1289 душа, 288 брачних парова — деце од 6—12 година има 46 м. и 40 женске; свега 56. Школа је вероисповедна. Привремена учитељица је Љубица Обрановићева, свршила учитељску школу у Г. Карловцу; служи од 1886. године, управитељ је преч. г. прота Јован Штековић. У школи је било 4 разреда, мушке деце ишло је у свакидашњу школу 22; женске 19; свега 41. Сва деца имала су сву школску опрему. Успех је био у опште добар; деца се нису учила вртарству, а женска деца учила су се у ручном раду. У комуналној осн. школи било је српске деце мушке: 43, женске 12; у реалну школу и у гимназију ишло је 32 српске деце; на занату има 12 српске деце. Школа има прихода 597 ф. 80 н. Издавања 597 ф. 80 н. Плата је учитељска 400 ф. и 6 хвата дрва. Школа ова има капитал од 2582 ф. 50 н. и непокретног имања у вредности од 5000 ф.

2. У Новој Градишци. Учитељ је Михаил Ковачевић, свршио је учитељску школу у Пакрацу 1875; служи ту у месту од 1876. године као сталан учитељ; катихета је преч. г. протопресвитер Кирил Турало. Председник општине је г. Јован Милојевић умир. ц. кр. капетан. (Управитељ школски др. М. Николајевић). У школи је било само два разреда: први и други. Мушке деце ишло је у школу 18; женске 26 — 44. Сви су имали школске књиге; успех је био понајвише добар. У комуналну школу ишло је 32 мушка и 30 женске српске деце. У грађанску школу ишло је осим тога 17 мушке и 2 женске српске деце. Грађани се за ову

школу јако заузимају, парох често људе поучава у цркви, да децу у школу шаљу. Школа има капитала 4452 ф. Плата је учитељева 400 фр. Сав трошак на школу износи 640 ф., вредност непокретног имања школског је 5000 ф. Школа има своју кућу до цркве и у првом спрату те куће смештена је доста лепа и видна школска дворана и учитељев стан.*)

Избори учитеља. Владимир Торђански испитани срп. нар. учитељ изабран је за учитеља у српској вероисповедној школи у Башахиду.

Наименовања. Г. Стеван Находовић учитељ у Нерадину именован је за правог учитеља на српској комуналној школи у Иригу. Милан Орловић учитељ у Лисичинах именован је правим учитељем у Борови. Јован Кијурин учитељ у Вел. Барни потврђен је за правог учитеља у истој школи. Жарко Шикопарија наместни учитељ у Стејановци именован је за привременог учитеља у истом месту. Милош Јовановић бивши учитељ у Сулошу именован је за привременог учитеља у Смудах. Госпођица Катица Бракусова именована је за праву учитељицу у Двору. Гаврило Шамић учитељ у Војаковцу именован је за правог учитеља у Влашкој Капели.

Премештаји рчитеља. Г. Никола Караш премештен је из Перлеза за учитеља у Ботош, а г. Стојан Стакић премештен је из Ботоша за учитеља у Перлез.

НЕКРОЛОГ.

† Стеван пл. Еремић,

професор вел.-кикиндске гимназије, управитељ занатлијске школе
и члан српског школског одбора.

И опет изгубисмо једног вредног раденика на пољу васпитавања младежи; раденика, који је одан био и срцем и душом ономе, чему је живот свој посветио. Он није знао за умор, нити је познавао тешкоће, када је требало радити за напредак школе. Никад није на школу заборавио и у најтежим часовима болести, непрестано је о школи бригу водио.

Стеван Еремић рођен је 1854. године у Мартоношу (у Бачкој). Ту је свршио основну школу код свога деде — по матери — тада на гласу са вредноће, тачности и уредности, учитеља Арона Илића. По свршетку основних школа ступи у Новосадску гимназију, где је свршио 4 разреда, па за тим настави гимназијске науке у Вашархељу, где је свршио VIII. разред и положио испит зрелости. Кад се вратио у Мартонош, стриц његов — тада бележник мартоношки — прими га у канцеларију и Еремић се почне приправљати за бележничко звање. Но ту је пробавио кратко време, увидевши, да то није за њега, остави га и отиде у Пешту и упише се за свеучилишног слушаоца, где је слушао математику. У Пешти се учио 4 године.

У то време отвори се у Кикинди I. разред мађарске гимназије. И Еремић буде изабран за професора — први, па можда и последњи Србин

*) У течају 1887/8. године успостављена је и српска вероисповедна школа у Броду, као што то из најновијег „Шематизма“ дијецезе пакрачке дознајемо.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
www.професор на Кикиндској гимназији. Од постанка гимназије, па кроз 12 година делао је он најмарљивије. На све ученике очински је пазио, да напредују у наукама, да не троше и време и новац узалуд. Али особиту пажњу је обраћао на Србе ученике. Српској деци је тешко ишло учење на мађарском језику, особито у постанку ове гимназије, јер онда се у српским школама није толико учило из мађарског језика — као сад. Њима је олакшавао учење тим, што је сваком Србину ученику, који не би разумео лекцију, на матерњем језику протумачио. Није жалио ни труда, ни времена, јер је желео, да и Срби напредују упоредо са осталим ученицима; то је и постигао. Шта више: његовим упућивањем и бодрешем на учење бивали су Срби ученици у мађарској гимназији међу првима.

Ван школе, у грађанству вел. кикиндском, стекао је пок. Ст. Еремић лепа гласа. Његов рад су уважавали не само Срби, него и остале народности у Кикинди. Срби га изаберу за црквеног скупштинара и за члана шк. одбора. Био је неко време и управитељ српских народних школа. Ову почаст је савесно вршио, све док је здрав био. Школе је похађао и редовно надзор водио о похађању школа и успеху у наукама. Особито је пазио на ред и тачност.

Кад се основала занатлијска шегртска школа, он буде изабран за управитеља тој школи. У овој школи вршио је он управитељску дужност необичном истрајношћу. Учитељима ове школе помагао је, кад је год којем помоћи требало. Како је за ову школу било само на мађ. језику писаних књига, он је почео преводити на српски, али није могао довршити, јер смрт одузе и ту племениту намеру покојникову. У занатлијској школи завео је он врло добар ред. Његовим настојавањем занатлије су уредно слали своје шегрте у школу. Ако је који и пренебрегао своју дужност, томе је он много говорио о важности ове школе; пред очи му стављао добре последице учења ове школе. Толико је радио, да би желети морали, да добијемо човека, какав је он био.

Сахрањен је у недељу 19. Августа. Погреб је био величанствен. Искупио се цвет вел. кикиндског грађанства без разлике вере и народности, ди ода последњу почаст своме вредном просветном раднику, врском члану грађанства и добром пријатељу Стевану пл. Еремићу. Сировод је ишао од куће до пред гимназију. Пред гимназијом положено је тело покојниково на за то приправљено место. За тим један од саучитеља покојникових: проф. Данило Ереди изговори неколико језгровитих речи у похвалу рада покојникова као првог професора ове гимназије, који је на нашу велику жалост само 12 година највредније своје дужности одправљао. — За тим се кренуо сировод у цркву, где је држано опело, на коме је певачко друштво „Гусле,“ из поштовања према раду покојниковом, појало. После еванђелија ступи на среду учитељ г. М. Косић и он се лепим говором опрости са покојником у име срп. учитеља. У своме говору напоменуо је једну од најлепших врлина, коју је имао покојник, а то је — карактер. Био је чиста карактера. Није једно говорио, а друго радио, него све, што је радио, радио је тако, да му је свако морао ваљаност рада признати. Говор је овај с пажњом саслушан.

Из цркве крене се спровод на гробље. Напред су ишли ученици гимназије, који су носили венце, које су положили на мртвачки одар : професорска колегија, српски школки одбор, српски учитељски збор, ученици гимназије, пријатељи и родбина. Путем до гробља појали су српски учитељи : „Свјати Боже.“ — Кад се на гробљу свршила јектенија и отпојало : „Вјечнаја памјат,“ на гробу покојниковом говорио је проф. гимназије Домокош, хвалећи његово искрено и братско понашање према својим колегама не Србима, а ватреног поборника своје свете вере православне и народности српске.

Бог му дао души у рају насеље !

М. Б.

РАЗНО.

Највећа добротворка српскога народа. Њено императорско Височанство Анастасија (Стана) Николајевна супруга књаза Романовског војводе Лајхтенбершког Георгија Максимилијановића, а кћи црногорског кнеза Николаја I. приликом удаје своје добивени дар од једног милиона рубаља (1,625.000 фор.) поклонила је оним црногорским породицама, које су због перодне ове године у невољу пале и тиме је постала она највећа добротворка храброг народа свог, који се њоме као једном од најилеменијих кћери својих дичи и поноси.

Јубилеј Калочког Архиепископа. Римски Архиепископ Л. Хајналд прославио је 3/15. Октобра ове године педесетогодишњи свој свештенички јубилеј, подаривши том приликом на добротворне заводе више од 350.000 фор. На оснивање сиротишта за римокатоличку децу у Сомбору жртвовао је он овом приликом 80.000 фор. За цело време свога епископства издао је он на добротворне цели преко 4 милиона форинти.

Прелазак у Православије. Госпођица Терезија Кестнер (Чехиња) из Златнога Прага, учитељица немачке конверзације у вишој девојачкој школи Сомборској и приватна учитељица немачког и француског језика, прешла је из римске у православну веру на служби Божијој у светођурђевској цркви Сомборској у суботу 21. Октобра. Чин присоједињења к православију извршио је преч. г. прота Љубомир Купусаревић најсвечаније, а на служби Божијој појао је хармонијски лик приправника и приправница.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

Уредништву овога листа достављене су ове књиге и листови на приказ :

„*Буквар за српске основне школе,*“ одобрио српски црквено-народни Школски Савет. Треће поправљено и прерађено издање. Цена 16 новчића. У Новом Саду. Издање и штампа А. Пајевића. 1889.

„*Српски буквар за основне школе*“ (по аналитичко синтетичном Фогловом методу), приредили : Љ. Гркинић и И. Цабрић. Издава ц. и краљ. наклада школских књига у Бечу. Цена 30 нов.

„*Класична настава.*“ Од В. Вујића (прештампано из програма српске велике гимназије Карловачке за годину 1888/9. У Новом Саду, штампарија А. Пајевића.

www.unilib.rs „*Нематизам*“ православне дијецезе Пакрачке за 1889.

У „*Баче*“, лист за децу. За 1889/90 школску годину у Београду. Издао је први број „*Бачета*“ са три слике и одабраном садржином. Лист са овим бројем ступа у трећу годину. Он ће и даље излазити један пут месечно са лепом, одабраном и поучном садржином, а удешен са сликама. Моле се сви пријатељи дечије књиге, да се својски заузму око распрострања овог нашег јединог листа у Србији. Цена је „*Бачету*“: на годину 2 дин., за по године 1 дин., а за стране земље 3 дин. Са додатком на годину 3 дин., а за стране земље 4 и по дин. Претплату треба слати уреднику у теразијску школу.

„*Велики Годишњак*“ с библиотеком за народ, велики српски народни илустровани календар за просту годину 1890. (Година 41.) Издање српске књижаре Браће М. Поповића у Новом Саду. Цена 50 новч. Уз овај календар иде као уздарје бојама израђена слика св. Саве архиепископа и прочветитеља српског.

„*Српски велики кикиндски календар*“ за просту годину 1890. Издање књижаре Јована Радака. В. Кикинда. 1889. Цена 24 новч.

„*Орао*“ велики илустровани календар за годину 1890., уз сарадњу српских књижевника уређује Стеван В. Поповић. Година шеснаеста. Овај највећи, најбољи, најлепши, а по томе најјефтинији српски календар, који је за ово петнаест година распрострањт у више од 200.000 примерака по свима крајевима, где год има Срба, штампан је и ове године на лепој, углађеној артији. Календарски део „*Орла*“ уредио је професор А. М. Матић. Забавно-поучни садржај „*Орла*“ за годину 1890. грана се на ове одељке: Народни добротвори: † Митрополит Стефан Стратимировић, од С. В. П. 2. Народне светковине: а) Прослава 500-годишњице косовске о Видову дне 1889. у Крушевцу. б) Миропомазање краља Александра у манастиру Жичи. 3. Приповетка: Краљица, од Симе Матавуља. 4. Народно здравље: Болести од разних заната, од Др. К. 5. Ратарске поуке: 1. Каква сетва, таква жетва. II. Мора ли бити корова? Од М. Петровића. III. Шта и како да радимо? пише Ж. В. IV. Из бележака † дра Ђорђа Натомевића: 1. Како ће ратар да се помогне? 2. Наше ливаде. Сејање пиће за стоку. 3. Десет заповести о ђубрењу. — Пчеларске поуке: 1. Три кардинална правила из практичнога пчеларства. 2. Вештачки ројеви, од Јована Живановића. Виноградарске поуке: Шта се може против филоксере? Од С. В. П. и т. д. Илустрације „*Орла*“ израђене су у првим уметничким заводима. 1. Насловна слика: † Јован Стерија Поповић. II. Ликови: 2. † Митрополит Стефан Стратимировић. 3. Александар I. краљ Србије. 4. Краљица-мати Наталија. 5. Наследник црногорског престола кнез Данило. 6. Кнегиња Милица и заручник јој велики кнез Петар. 7. Михаил, митрополит Србије. 8. Герасим Петрановић. 9. Симо Поповић. 10. Мита Петровић. Сима Лозанић. 12. Стеван Лазић. III. Слике из наших крајева: 13. Спомен 500 годишњице косовске. 14. Миропомазање краља Александра I. 15. Тивот са св. моштима цара Лазара у манастиру Врдици. 16. Венчање кнегиње Милице са великим кнезом Петром. 17. Дом друштва св. Саве у Београду. 18. Босански бегунци. 19. Рањен Црногорац. 20. Град Подгорица. 21. Град Служ. 22. Сабор код манастира Каленића. 23. Варош

Охрид на језеру Охридском. 24. Српчад из околине Призрена. 25. Србин и Српкиње из околине Призрена. — „Орао“ за годину 1890. стоји само 50 новч. или 1 динар. Наручбине из Србије прима књижарница Велимира Валозића у Београду, која рабатује 20—25%. Из свију осталих крајева упућују се наручбине на штампарију А. Пајевића у Новом Саду. Растуривачима и купцима за готово дајемо највећи уобичајени рабат.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

У Парабућу (у Бачкој) тражи се учитељ. Плата је 300 ф., половина урбаријалне сесије земље са додатком од пашњака и два гумна, стан и башта. Молбенице до 15. Децембра имају се поднети местном Школском Одбору у Парабуће.

ИЗЈАВА.

У неизмерној туги за упокојеним најстаријим чедом нашим *Миланом*, желећи наступајуће празничне дане у највећој тишини провести, захваљујемо свима искреним пријатељима одавде и са стране у напред на њиховим добрим жељама, о којима смо подпуно уверени и молимо их, да нам ове године не изволе честитати ни имен-дан, ни ново љето, као што су то до сада чинили.

У Сомбору 11. Новембра 1889.

Никола Ђ. Вукићевић и Меланија Вукићевићка.

 Само још један број „Школскога Листа“ има ове године изићи, а једва смо за 290 примерака, што се разашлију, које целу, које половину предплате примили. На дугу имамо само за ову годину предплату за 500 и више примерака, а и за неколико стотина примерака „Школскога Листа“ од прошлих година.

По што је крајње време, да и ми наше дугове учињене око издавања „Школскога Листа“ подмиримо и рачун завршимо, позивамо *по ново* све славне општине и г. г. учитеље, који „Школски Лист“ примају, а до сада нам предплату за ову, или и за прошле године не послаше, да то у најкраћем року — од 8 дана — учине. — За учитеље и школе у Црној Гори дајемо лист за 1 фор. и молимо, да нам сваки путем поште ту своту подмири.

У Сомбору 10. Новембра 1889.

Администрација „ШКОЛСКОГА ЛИСТА.“

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампарија Ф. Витермана у Сомбору.